

Kannanotto kiertotalouslain valmisteluun

Uudet keinot muovipakkausten kierrätyksen lisäämiseksi

Suomi sai Euroopan komissiolta keväällä 2023 varhaisvaroituksen siitä, että muovipakkausjätteen 50 %:n kierrätystavoitetta vuodelle 2025 ei olla saavuttamassa. Sen jälkeen muovipakkausjätteen keräystä on laajennettu ja uusia entistä parempia lajittelulaitoksia on rakenteilla. Lisätoimia kuitenkin tarvitaan ja samalla ylisääntelyä tulee välttää. Esitämme, että kiertotalouslain valmistelun yhteydessä harkitaan alla esitetyn mukaisesti uusia keinoja kotien lajittelumotivaation ja yrityspakkausten erilliskeräyksen lisäämiseksi.

Vuonna 2022 muovipakkausjätteestä kierrätettiin 31 %. Vaikka kierrätysaste kasvaa koko ajan, emme saavuta vuodelle 2025 asetettua 50 %:n tavoitetta. Tämän vuoksi Euroopan komissio suositteli kesäkuussa 2023 Suomelle seuraavia toimia:

1. erilliskeräyksen palvelutason nostaminen,
2. viestinnän lisääminen ja
3. taloudelliset ohjaukeinot materiaalien ohjaamiseksi poltosta jätehierarkian ylemmille tasoille.

Keräyksen nykytila ja haasteet

Muovipakkausten erilliskeräys laajennettiin 1.7.2023 alkaen kaikille vähintään viiden huoneiston asuinkiinteistöille komission suositusta noudattaen. Sen myötä yli puolella suomalaisista on keräyspiste omalla kotipihalla. Lisäksi pakkaustuottajat ovat nostaneet muovin vastaanottopisteiden määrän Rinki-ekopisteverkossa noin 700 pisteestä 1 145 pisteeseen maaliskuun 2023 jälkeen. Nämä toimenpiteet näkyvät vain hieman kohonneina keräysmäärinä.

Kotitalouksia palveleva pakkausten keräysjärjestelmä on Suomessa kattava, mutta silti kotitaloudet lajittelevat ainoastaan kolmasosan muovipakkauksistaan. Keräystapa ei vaikuta ratkaisevasti lajitteluaktiivisuuteen. Ekopisteitä käyttävät kodit lajittelevat vain noin 20 % vähemmän muovipakkauksia kuin ne, joilla on keräyspiste omalla pihalla. Kierrätysasteen kannalta ero on lähes merkityksetön, eikä kiinteistökeräyksen laajentaminen ole ratkaisu haasteeseen. Arvion mukaan se nostaisi kierrätysastetta vain vajaat kaksi prosenttiyksikköä, mutta vuosikustannukset tuottajavastuussa oleville yrityksille, ja sitä kautta kuluttajille, nousisivat noin 40 miljoonaa euroa.

Yrityspakkausten osalta tilanne on myös haastava. Jäteasetus määrää kattavan erilliskeräysvelvoitteen (velvoiteraja 5 kg/vko), mutta yrityspakkauksista vain 40 % päätyy kierrätyslaitokselle. Säädetty velvoite ei ole johtanut erilliskeräyksen laajenemiseen odotetulla tavalla.

Ehdotus tehokkaimmista toimista

Muovipakkausten lajittelun lisäämiseksi tarvitaan uusia toimia. Jos kuluttajapakkausten ja yrityspakkausten keräysaste pystytään kaksinkertaistamaan, päästään kierrätyksessä 50 %:n tavoitetasolle. **Keräysasteen nostamiseksi esitämme, että kiertotalouslain valmistelun yhteydessä haetaan keinoja:**

- **suomalaisten lajittelumotivaation parantamiseksi ja**
- **jäteasetuksen mukaisen yrityksille asetetun erilliskeräysvelvoitteen saamiseksi käytäntöön.**

Lajittelumotivaatioon voidaan vaikuttaa erityisesti viestinnällä, johon panostaminen on myös toimijoiden suunnitelmissa. Lajitteluun tulee kannustaa laajasti. Esimerkkinä mahdollisista muista keinoista nostamme esiin henkilökohtaisen lajitteluelvoitteen säätämisen. Lajitteluelvoite olisi luonteva laajennus roskaamiskiellolle. Sillä voitaisiin kieltää kierrätyskelpoisen materiaalin laittaminen sekajäteastiaan, jos mahdollisuus lajitteluun on olemassa. Vaikka kieltoa on käytännössä mahdoton valvoa, sillä olisi suuri henkinen merkitys. Useiden lainsäädännön kieltojen kattava valvominen on mahdotonta.

Yrityspakkausten erilliskeräysvelvoitteen toteutumista voitaisiin parantaa muuttamalla jäteasetuksen velvoiteraja yksiselitteiseksi. Nykyinen raja (5 kg/vko) on vaikea hahmottaa, eivätkä yritykset yleensä tiedä, kuinka paljon muovipakkauksia heillä kertyy. Lisäksi tulisi pohtia muitakin keinoja, joilla yritykset saadaan heräämään jäteasetuksen erilliskeräysvelvoitteisiin ja hankkimaan niiden mukaiset jätehuoltopalvelut. On ilmeistä, että nyt energijätteen keräys syrjäyttää liian usein lakisäateisen muovipakkausten erilliskeräyksen. Avainasemassa ovat jätehuolto-operaattorit, jotka tulisi velvoittaa myymään yrityksille vain lainsäädännön lajitteluelvoitteet täyttäviä palveluita.

Edellä esitetyn ohella on tärkeää muuttaa muovipakkaukset nykyistä kierrätyskelpoisemmiksi. Tämä muutos on kuitenkin jo käynnissä ja juuri hyväksytty EU:n pakkausasetus antaa työlle selkeät raamit. Uusia kotimaisia toimia ei tarvita.

Näkemyksiä muihin esillä olleisiin keinoihin

Viime aikoina on nostettu esiin myös muovipakkausjätteen lajittelu sekajätteestä. Siinä on kyse syntypaikkalajittelun kanssa osin päällekkäisestä järjestelmästä, jonka käyttöönotto voisi heikentää kotien lajittelumotivaatiota. Sekajätteestä ei ole helppoa jalostaa laadukasta kierrätysmateriaalia. Lisäksi Suomesta puuttuu siihen tarvittava teollinen kapasiteetti, jonka rakentaminen vaatisi merkittäviä investointeja ja jonka käyttö on kallista.

Esillä on ollut myös polttoveron käyttöönotto. Veron vaikutukset tulisi selvittää perusteellisesti ennen sellaisesta säätämistä.

Lopuksi toteamme, että muovipakkausten kierrätysasteiden vertailu EU:n jäsenmaiden välillä on haastavaa, koska tilastoihin liittyy paljon epävarmuutta. Lisäksi maakohtaiset erot vaikuttavat tavoitteiden saavutettavuuteen. Jos jokainen suomalainen käyttäisi pullovetä puolet siitä, mitä Italiassa käytetään, olisi muovipakkausten kierrätysasteemme yli 10 %-yksikköä nykyistä korkeampi. Vastaavasti yrityspakkausten uudelleenkäyttö on Suomessa kattavasti järjestetty (esim. Transbox laatikot), mikä vähentää helposti kierrätettävän muovin määrää. Tällaiset tekijät on syytä huomata, kun arvioidaan tavoitteiden saavuttamisen haastavuutta ja siihen tarvittavaa aikaa.

Me allekirjoittaneet olemme vahvasti sitoutuneita muovipakkausjätteen 50 %:n kierrätystavoitteen saavuttamiseen. Nyt tarvitaan malttia odottaa jo tehdyn sääntelyn tuloksia ja valita tehokkaat uudet ohjauskeinot sekä välttää tarpeetonta lisäsääntelyä.

Toivomme, että yllä olevat seikat tulevat huomioon otetuiksi kiertotalouslain valmistelussa.

Helsingissä 17.3.2025

Mikko Käkelä, toimitusjohtaja
Elintarviketeollisuusliitto ry

Ulla Pöllänen, toimitusjohtaja
Erikoiskaupan liitto Etu ry

Kari Luoto, toimitusjohtaja
Kaupan liitto ry

Mika Aalto, toimitusjohtaja
Kemianteollisuus ry

Minna Karhunen, toimitusjohtaja
Paavo Taipale, va. johtaja, Yhdyskunta
ja ympäristö -yksikkö
Suomen Kuntaliitto ry

Paula Lehtomäki, toimitusjohtaja
Metsäteollisuus ry

Tuula Loikkanen, toimitusjohtaja
Päivittäistavarakauppa ry

Mika Surakka, toimitusjohtaja
Sumi Oy

Jutta Laine-Ylijoki, toimitusjohtaja
Suomen Kiertovoima ry

Juha-Heikki Tanskanen, toimitusjohtaja
Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy

Pekka Tommola, toimitusjohtaja
Suomen Pakkaustuottajat Oy

Antro Säilä, toimitusjohtaja
Suomen Pakkausyhdistys ry

Pasi Nurminen, toimitusjohtaja
Suomen Palautuspakkaus Oy (PALPA)

Helena Soimakallio, johtaja
Teknologiateollisuus ry